

GIZARTEA

VILLAFRANKA-KO ERRI

1

Villafranka-ko erri
prestu ta leiala
ba dakigu guztiok
Gipuzkoan dala:
ango iru galairi
iñolaz al bada
sei edo zazpi berso
bear ditzet para.

2

Bata apez dago ta
besteak ezkongai
gauza txarrik aientzat
ez nuke esan nai:
batetik zintzo dira,
bestetik txit alai
alkargana batutzen
dira aste ta jai.

3

Erdaraz tertulia
euskaraz ballera,
au izango da nere
bersoen sarrera;
orain lau illabete
asi zuten bera
amar libra kandela
argitan erre da.

4

Sarobe irurkia
Sel Triunbirato
eman zaion izena
ez baitu girako:
gaurkoa igaro ta
prest dago bigarko
ongi anaiatuak
beti daudelako

5

Sei ta erdietatik
zortzirak artean
egoten dira berak
atsegin batean:
irakurri, jolastu
kantatzen pakean
kandela ifiñirik
bonbilla batean.

6

Jarriak dauzkate prest
beti iru silla
gela artan besterik
ez diteke billa:
oek dituztelako
berentzako diña
geiago ez jartzeko
artu zuten griña.

7

Urte askoz dedilla
ballera au bizi
gauza ona beñere
ezta bear utzi:
oraindano izan da
orrelako gitxi
gizon prestu danari
ez aterik itxi.

VILLAFRANKATAR JAUN PRESTU

Villafrankatar Jaun prestu
erri-eramantzalleak,
ez izan zuen goi-zaleak;
malla oetan arra aztu
gutiziak. Ez beldurtu!
Laga amodio zuenkoiai,
gustien onari jarrai;
artako zaute abeak,
egiñak gure jabeak;
egon sendo, zuzen ta ernai.

Iztueta jaunak 1832 urtean Villafranka-ko erriko-etxentzat eta bere enkarguz euskeraz ipiñi zituan Gómez Manrique-ren bertsoak Toledo-ko erri-etxean eta bere atean daudenak. Erderaz onela esaten due:

«Nobles, discretos varones
que gobernáis a Toledo.
En aquestos escalones
desechad las aficiones,
codicias, amor y miedo.
Por los comunes provechos
dexad los particulares.
Pues vos hizo Dios pilares
de tan riquísimos techos,
estad firmes y derechos».

BIBA TOLOSAKO ERRIA

1

Biba Tolosako erria
larunbat —oro du feria,
biltzen dala det berria
Gipuzkoaren erdia.
Oi, oi, tira, tira,
Tolosan ibiltendira.

2

Zar ta gaste prestu anitz
saldu-erosian dabiltz
eta apez jaunak berriz
ase naiean eperkiz.
Oi, oi, etc.

3

Eperrik onenak non diran
kale guztietatik jiran
eskopetarekin miran,
fidatu zaitezte nigan.
Oi, oi, etc.

4

Begia erdi itxirik
apezak tiro uts gitxi dik:
kogitzen badu bizirik
mutilduko du ixillik.
Oi, oi, etc.

5

Arkitzen badu eperra
beren artean dute gerra,
endemas bada ederra,
jan bear dute berela.
Oi, oi, etc.

6

Apezak humillatzen lan da
endemas badaude edanda;
eperkirik jaten emanda
ixiltzen da aien demanda.
Oi, oi, etc.

7

Kalean eta basoan
apezak badu auzoan
eperra janari gozoan
eroriko da lazoan.
Oi, oi, etc.

8

Lumatu berrian beti
eperra maingu da egoti,
edan ezkeru gogoti
ardo goxo oneti.
Oi, oi, etc.

9

Eper gazte odol beroak
ez dira jatorriz geldoak;
baiño lumatzean egoak
geienak dira eroak.
Oi, oi, etc.

10

Ardo on ta bizkotxoak
eta amorrai leuntxoak
diralako aiñ goixoak
nai ditu eper gaixoak.
Oi, oi, etc.

11

Apezak nik baiño obeki
gauza ona zer dan ba daki:
txurikaturik ederki
jaten du zenbait eperki.
Oi, oi, etc.

12

Eper gaztearen txitxia
koipe utsa da guztia,
odolki leunean bustia
txit da janari ezta.
Oi, oi, etc.

13

Agorra eta urria
eper eizerakoak dira:
orduan dute furia
ta istar mardul guria.
Oi, oi, etc.

14

Artoa eta gaztaña
ugari ba dute, baña,
eper gaztearen maña,
naigo dut arraren zaña.
Oi, oi, etc.

TOLOSAKO GAZTERIA PRESTU LEIALAK

Martxa

1

Zaldun-iñote egun gozo au
Dalako guztiz pozgarria,
Jostaldiatu nai genduke guk
Maite degun jaiot-erria:
Izanik bada iñoteria
Apropos artako jarria,
Kantuz plazara gatoz dantzari
Gaur Tolosako gazteria.

2

Gidari artu degu Gonzalez
Zanpantzartar ongi egiña,
Izatez txalkorra bada ere
Jakinduriaz txit abilla:
Erritik errira balebilke
Au bezalako baten billa,
Plazan jendeari emateko
Pozkida eta atsegiña.

LAGIÑEN ITZ-NEURTUAK

1

Guraiza txorrotxalle
Eta tonelgiña,
Erakustera datoz
Beren lan egiña:
Izan ezkeroztanik
Merkea ta piña,
Salduko da Tolosan
Nai duten adiña.

2

Dendari abilla ta
Arotz jakintsuna,
Badakigu Errira
Etorri zaizkuna:
Modara apaintzeko
Auxen da fortuna,
Bientzako Tolosa
Txit da leku ona.

3

Txapelagiñarekin
Pelukagillea,
Badaki kizkurturik
Edertzen illea:
Laster aberasteko
Nolako idea?
Baldin balute beti
Irabazbidea.

4

Ermentaria eta
Perra-iffinlea,
Bata gain gañekoa
Bestea ohea:
Ezagutuko dute
Agudo, ordea
Burni ta mandoaren
Matxura gordea.

5

Zapataginarekin
Eun kolaria
Gau ta egun oi dago
Nekera jarria:
Langintza mea dute
Bañan txit garbia,
Ustelak ezpadira
Larru, ta aria.

6

Pertz arabatzalle ta
Txokolategiña,
Guziengan badute
Oek zer egiña:
Bata nekatu arren
Bestea adiña,
Irabazia dute
Gutziz desberdiña.

ZORTZIKOA

1

Tolosako Erria
Gutziz antziñati,
Jostaria dala txit
Munduak badaki
Doai au datorkio
Bere jatorriti,
Argatik gordetzen du
Zintzokiro beti.

2

Ai au atsegiña ta
Pozkida betea!
Lenbaitlen datorrela
Urrengo urtea:
Baldin bizirik bada
Gonzalez maitea,
Uste det nik Tolosan
Pestan ibiltzea.

3

Jendeak deituzean
Biba, eta biba,
Txalkorra azkar dabill
Jira eta bira:
Irteten dan orduan
Plazaren erdira,
Zoraturik legoke
Berari begira.

4

San Juanetan ere
Tolosan Erriak,
Egiten ditu pesta
Gogoangarriak:
Artarako daduzka
Oituraz jarriak,
Antziña-antziñako
Pordon-dantzariak.

GIPUZKOAKO FUEROEN ATSEGIN LELOAK

1

(Gipuzkoa) txit leial
(eta) maitatia,
(aspald)i zun edana
(amaren) titia:
(ia) itzatic zeralako
euskaldun garbia,
non-nai ezaguna da
zure jatorria.

2

Lau milla ta geiago
urteren buruan,
Gipuzkoak badaki
jaiotza non duan:
itzegiten debanik
orduko moduan,
beste naziorikan
eztago munduan.

3

Zorioneko gure
ama Euskalduna,
seme bitore asko
azi dituzuna:
zedori zeralako
prestua ta ona,
mundu guztiak daki
maite zaituguna.

4

Zure itzkuntz gozo ta
oitura eztiak,
gordetzen dizkitzute
seme jakintiak:
galtzera utzi bage
zearo guztiak,
oen bearra badu
gure Probintziak.

5

Gipuzkoaren seme
gazte eta zarrak,
(zer)nai gauzatarako
(dira)de azkarrak:
(bada)kite sapaltzen
(ote e)ta larrak,
(baita) ere itzaltzen
(suak e)ta garrak.

6

Sei urteren buruan
txit nekez bildua,
begietan daukagu.
onen ispillua:
aserre bat izan da
portizki mindua,
bañan ekusten da gaur
arras bigundua.

7

Aserreak beti du
berekín nekea,
gose, egarriz eta
izurritz betea:
alde guztietatik
dario kaltea,
gure Ama maiteak
egin du pakea.

8

Egikizun onetan
dudarikan bage,
zure seme prestuak
nekatu dirade:
atsegin andietan
arkitzen gerade,
egin zeradelako
Fueroaren jabe.

9

Ama Gipuzkoari
ondra ta bizia,
Fueroak gordetzen
diote guzia:
oen alde nor diran
dago ekusia,
nekazaria eta
bere nagusia.

10

Etxejaun prestu oek
ba dakigu berdin,
alegiña andiak
dituztela egin:
Gipuzkoa betiko
ondo geldi dedin,
antziñako oitura
bere-bereakin.

11

Beren lanak utzirik
apropos Madrilla,
etxejaun andizki bi
azkar joan dira:
jatorriz dutelako
artarako griña,
gure Fuero maite
gozatsuen billa.

12

Etsai anitzen kontra
egin dute lana,
Gipuzkoatarrentzat
nola nai ta ala:
bata Aldamar-koa
bestea Zabala;
urte askoz Jainkoak
bizitu ditzala.

13

Gertatu izandu da
langai au len ere,
Felipe Bost-garrena
zalarik Errege:
gure Fuero onak
nai zituzten erre,
Zabalaren Asabak
ezbalitu gorde.

14

Esaera bat oida
gutziz antziñati,
euskaldunen artean
ez dakit zergati:
«bedarra zañeti ta
kondea kastati»,
nere ustez ezdago
jarria aiñ gaizki.

15

Egiteko onetan
izan da barrunen,
Enparango Nagusi
on Jose Manuel:
gordetzalle izan da
beti Fueroen,
Ama on Gipuzkoak
badaki nor duen.

16

Gipuzkoaren ona
nai duten guziak,
izan ta izango dira
etxenagusiak:
jatorriz diralako
garbi ta biziak,
maite ditu txit asko
Ama Probintziak.

17

Beren egin-al onak
agirian daude,
begien aurretikan
ezkutatu bage:
atsegin andietan
zoraturik gaude,
egin geradelako
Fueroen jabe.

18

Onelako semeak
oi dirade gitxi,
artutako lanari
ez diote utzi:
esker on andi asko
dituzte merezi,
Fuero bagetanik
ez gaitezke bizi.

19

Iritsi zaizu egun
zorionekoa;
bizi bedi luzaro
Ama Gipuzkoa:
bular gozoa du ta
zabala kolkoa,
ugaz-umea ez du
bere gogokoa.